

Nijmegen

Huize Pater Dehon - Dennenstraat 10

Mij is de vraag gesteld, wanneer dit werk onder de moeilijk opvoedbare jeugd is begonnen en tot welke datum heeft de Congregatie van de Priesters van het H. Hart (SCJ) zich met dit werk bezig gehouden.

Het was niet gemakkelijk het juiste antwoord te vinden. Wanneer is men met dit werk begonnen? Was het op de dag dat het “klooster Nijmegen II” werd opgericht (30. 5. 1947), was het op de dag dat de eerste directeur werd benoemd (1 juli 1947) of was het op de dag dat de feestelijke opening gevierd werd (14. 11. 1951)?

Mijn voornaamste bron waren de “ANNALEN van de Nederlandse Provincie”, een intern mededelingenblad voor de leden van de Congregatie, verschenen van 1945 tot eind 1967. Daarna verscheen een nog steeds bestaand mededelingenblad onder de naam “Mededelingen S.C.J.”, aangevuld door een onregelmatig verschijnende uitgave onder de naam “Rotonde”.

Zonder van mijn “vondsten” een goedlopend verhaal te maken, zal ik in het hiernavolgende teksten weergeven, die iets vertellen over het werk aan de Dennenstraat.

Op 30 mei 1947 werd krachtens besluit van het Generaal Bestuur der Congregatie en met vooraf verkregen goedkeuring van Zijne Hoogw. Exc. de bisschop van 's-Hertogenbosch een tweede klooster te Nijmegen opgericht. Enige dagen later werd een huis aangekocht (Dennenstraat 10) dat de naam zal dragen van “Huize Pater Dehon” en dat een doorgangshuis zal zijn voor voogdijjongens (een soort observatiehuis).

Tot eerste directeur van dit nieuwe werk is pater B. Reerink benoemd. (*ANNALEN 26 juli 1947*)

Samen met pater Reerink werden de paters A. Kolk en W. van Schaijk voor dit werk benoemd en in juli 1947 naar Nijmegen verplaatst. Al kort daarop werd pater Kolk ziek en vertrok naar de Rips (later naar Bergen op Zoom). In zijn plaats werd op 9. 9. 1950 pater B. Veldhoven benoemd (op 8 mei 1953 slaagde hij voor M. O. Pedagogie A).

In het jaaroverzicht van de provincie over 1948 (*gepubliceerd in de Annalen*) lezen we de vermelding van de aankoop van een terrein bij Nijmegen II. Het gaat dus over de uitbreiding van het terrein aan de Dennenstraat.

Op 28 november 1950 berichten de Annalen het volgende over Nijmegen II oftewel Huize Pater Dehon aan de Dennenstraat:

Na drie jaar van veel besprekingen en van veel overleg tussen het Ministerie van Justitie en dat van Financiën is het dan eindelijk zover gekomen, dat het laatstgenoemde zijn fiat aan de bouwplannen heeft gegeven. De nieuwbouw en de daarmee samenhangende verbouwing van de bestaande villa werd op 7 juli aanbesteed en enige dagen later gegund aan de firma Versteegen te Montfoort (U).

Begin augustus werd de directieket gebouwd en met de aanvoer van materiaal begonnen. Even later kwam een geduchte bulldozer het bouwterrein nivelleren en half augustus werd een begin gemaakt met de fundering. De aanvoer van de kozijnen heeft wat getraineerd, maar ondertussen kon de verbouwing van de villa doorgaan.

Zoals het zich nu laat aanzien wordt het zeker wel mei of juni 1951 eer het huis in gebruik genomen kan worden.

De tuin, die er jaren lang onverzorgd bij gelegen heeft wordt nu in orde gebracht.

In de Annalen van 31. 12. 1951 staat een lang verslag van de gebeurtenissen rond Huize Dehon:

Na bijna vier en een half jaar wachten is de opening van het doorgangshuis met observatie “Huize Pater Dehon” een feit. Er zijn pessimisten geweest, die altijd gemeend hebben, dat het nieuwe werk in Nijmegen toch niet zou doorgaan en er waren optimisten, die hebben weten vol te houden en nu met genoeg moegen terugzien op de moeilijke voorbereidingsperiode.

Voor confraters, die de aanvankelijke lijdensgeschiedenis van het werk niet van dichtbij hebben meegemaakt, kan een klein historisch overzicht wel dienstig zijn; menigeen zal de nieuwe nederzetting door de lange duur van de voorarbeid uit het oog verloren hebben.

In mei 1947 kwam de grote villa “Field View” aan de Dennenstraat nr. 10 leeg te staan. Het liefdewerk voor kinderbescherming te Nijmegen werd hierop attent gemaakt en trachtte nu het pand aan te kopen met de bedoeling, daarin de voortzetting mogelijk te maken van twee doorgangshuizen, welke in de oorlogsjaren waren verloren gegaan. Contact werd gezocht met verschillende Congregaties, die zich bewegen op het gebied van de kinderbescherming. het resultaat was, dat onze provincie zich beschikbaar stelde, om dit werk zelfstandig ter hand te nemen.

Op 10 juni 1947 werd door de toenmalige rector van het studiehuis St. Jozef, pater J. Hovers, de villa met bijbehorende tuin aangekocht op naam van het nieuwe klooster.

Op 1 juli daarop kreeg pater B. Reerink zijn aanstelling als eerste directeur en werden de paters W. van Schaijk en A. Kolk als medehelpers aangewezen.

Architect E. F. Estourgie te Nijmegen kreeg de opdracht tekeningen te maken voor een voorlopige verbouwing, want het was de bedoeling om binnen enkele maanden te beginnen. De noodzakelijke inventaris werd aangeschaft, alle lokaliteiten hadden hun bestemming, toen plotseling het Ministerie van Justitie zijn goedkeuring weigerde, door alle geprojecteerde verblijfs- en slaapzalen radicaal af te keuren, waarmee dus het hele plan in duigen viel.

Dit was het begin van een zo goed als hopeloze lijdensgeschiedenis. Een tweede en derde plan werd gemaakt, eveneens zonder resultaat, tot eindelijk, na maandenlang overleg met allerlei instanties, besloten werd, een plan te maken voor een definitieve nieuwbouw. Dit werd opgezonden aan het ministerie met de zeer belangrijke aanvraag: het bestuur van de instelling “Huize Pater Dehon” in het genot te stellen van een bouwsubsidie. Ambtelijke instanties werken nu eenmaal langzaam en zo moest het mei 1950 worden, toen de bouwsubsidie zowel door Justitie als door Financiën, van welke beiden de laatste zeker de voornaamste was, werd goedgekeurd.

Daarop volgde in juli de aanbesteding; de bouw werd gegund aan de firma J. M. Versteegen te Montfoort en 16 augustus kwam een zware bulldozer de grond bouwklaar maken. Nog in dezelfde maand werden de fundamenten gelegd.

Met de aanvang van de nieuwbouw brak een interessant jaar aan, waarin binnen de gestelde limiet heel wat gebouwd is en afgebroken, heel wat plannen werden opgezet en weer verworpen. Over het algemeen is de bouw vlot verlopen, ofschoon enkele kenners wel beweerden, dat er meer schot in moest zitten. Wel zijn er enkele hiaten geweest vanwege toevallige omstandigheden, o. a. door de hevige sneeuwval van half december 1950 tot begin januari 1951, of doordat een klein onderdeel eerst in Den Haag moest worden aangevraagd, waarop de verlangde goedkeuring wel eens wat langer uitbleef, dan gewenst was, maar een feit is, dat alle instanties zeer welwillend zijn geweest. Zo b.v. de Gemeente Nijmegen, die in een recordtijd van veertien dagen de aanvraag voor schoolmeubelen en leermiddelen goedkeurde.

8 November 1951 werd het werk, n. l. de nieuwbouw plus de verbouwing van de bestaande villa, opgeleverd; maar om de opening, welke op 14 november was vastgesteld, te kunnen doen doorgaan, moest er nog hard gewerkt worden. Een tiental meisjes uit de omgeving werd gevraagd om te komen helpen bij de schoonmaak. Zoveel nijvere handen maakten het werk licht en op de avond van 13 november kon iedereen getuigen: “we zijn klaar”.

De grote dag van de opening, woensdag 14 november, zette niet erg hoopvol in: het regende pijpenstelen. Toch bleek dit voor pater J. Hovers geen bezwaar, om in alle vroegte en zonder veel ceremonieel de vlag te hijsen in de voortuin. Om 9 uur begonnen de plechtigheden.

Pater provinciaal, geassisteerd door pater J. Hovers en pater J. Jansen, rector van het studiehuis, verrichtte de inzegening van het gebouw en droeg daarna met dezelfde assistentie de eerste plechtige H. Mis op. Fraters van het studiehuis, onder leiding van de ceremoniaris pater P. van Leeuwen, waren acolythen en verzorgden de zang onder directie van pater L. de Jong.

Bij de H. Mis was er reeds grote belangstelling vooral van mensen uit de R.K. Kinderbescherming te Nijmegen en andere plaatsen, zodat er wel een ogenblik plaatstekort dreigde, want in de kleine kapel is maar op ongeveer 50 plaatsen gerekend. Na de H. Mis werd het gebouw bezichtigd onder deskundige leiding van de architect en van de inwonende staf.

De eigenlijke toeloop van belangstellenden begon eerst tegen twaalf uur, het tijdstip waarop de feestelijke bijeenkomst was vastgesteld. De grootste zaal van de nieuwbouw was hiervoor ingericht en het bleek dat ze gemakkelijk 120 mensen kon bevatten.

Allereerst waren aanwezig: Pater provinciaal en de paters van het provinciaal bestuur, pater rector J. Hovers, pater rector J. Jansen en nog enige andere paters. Van het Ministerie van Justitie waren aanwezig de heren Mr. H. Schouten, hoofd van de 7de afdeling, J. Kroneman, referendaris, en F. Slot, oud-referendaris. Vervolgens de rechterlijke macht van het arrondissement Arnhem: Mr. van Houten, kinderrechter en Mr. Speyaert van Woerden, officier van justitie. Dan het voltallige bestuur van de R. K. Vereniging voor kinderbescherming te Nijmegen, nl. Prof. Dr. D. van Eck, voorzitter, de heer A. Boelaars, secretaris, en pater Theodorus O.F.M.Cap, directeur. Vervolgens de professoren Dr. P. Calon, Dr. J. J. G. Prick, Mr. Ch. Petit; de voogdijraad van Arnhem met subcommissie te Nijmegen, vertegenwoordigers van het gemeentebestuur, van de inspectie Lager Onderwijs en Buitengewoon Lager Onderwijs en tenslotte twee vertegenwoordigers van de Rijksgebouwendienst.

Pater provinciaal opende de bijeenkomst met op te merken, dat hier voornamelijk de politiek is toegepast van “langzaam maar zeker”. Pater provinciaal bracht dank aan pater Reerink, die het taaie doorzettingsvermogen heeft opgebracht, dat juist in deze omstandigheden noodzakelijk was. Vervolgens spraken Mr. Schouten namens de Minister van Justitie en Prof. Dr. van Eck, als voorzitter van de R. K. Vereniging voor kinderbescherming te Nijmegen. Hierna spraken nog wethouder Tilman namens het Gemeentebestuur en de heer Stoopman, hoofd-inspecteur van het lager onderwijs. Tenslotte kreeg Prof. Dr. P. Calon het woord.

Na deze bijeenkomst werd in dezelfde zaal een Brabantse koffietafel gereed gemaakt, waarvan door alle aanwezigen een dankbaar gebruik gemaakt werd, want het was intussen half drie geworden.

De dag werd besloten met een gezellige avond, aangeboden aan de paters van het studiehuis. De harmonie “Ons Genoegen” van Hees liet zich niet onbetuigd en blies haar enthousiasme uit in een paar pittige marsen, gespeeld op de betegelde binnenplaats.

Zo is deze openingsdag een waardig begin geworden van een nieuw en aantrekkelijk werk van onze provincie. We hebben nu een doorgangshuis, waaraan de laatste jaren een grote behoefte bestaat. Jongens uit het gehele land, die om welke reden dan ook aan de ouders onttrokken zijn, vinden hier een eerste onderdak, worden psychologisch onderzocht, door staf, onderwijzend personeel en groepsleiders geobserveerd. Binnen drie maanden wordt een rapport uitgebracht met gemotiveerd advies omtrent de verdere verzorging van de betreffende pupil. Het spreekt vanzelf dat de psychologische afdeling de grootste verantwoording draagt. De psychologe is Mej. Dra. Kiewied, die haar onderzoeken verricht en adviezen uitbrengt onder supervisie van Prof. Dr. P. Calon, die jarenlang verbonden is geweest aan het Paedologisch Instituut en aan wie het vooral te danken is, dat deze instelling zo'n klinkende naam heeft in binnen- en buitenland. Onder zijn leiding werd ook de werkmethode van Huize Pater Dehon opgezet.

In de bestaande villa, waaraan een en ander verbouwd moest worden, zijn ondergebracht: de kapel, de kamer van de directeur, spreekkamers en keuken, alles gelijkvloers; op de eerste verdieping vindt men twee schoollokalen (Huize Pater Dehon heeft een eigen Lagere School), de kamer van de psycholoog, observatiekamertjes, de paterskamers en de linnenkamer; op de zolderverdieping nog enige kamertjes voor het personeel.

De nieuwbouw bestaat hoofdzakelijk uit twee afdelingslokalen met daarboven de slaapzalen. Een mooie brede gang verbindt de villa met de nieuwbouw.

Naast de nieuwbouw bevindt zich een betegelde cour; en verder is er nog een heel stuk grond bij, dat als tuin en speelterrein kan worden benut.

Uit de annalen van 29 januari 1955:

Al is er drie jaar lang niets gepubliceerd in de Annalen over "Huize Pater Dehon", toch is er heel wat gebeurd: onbelangrijke feiten, zoals ze in ieder internaat dagelijks voorkomen, maar ook feiten die de moeite van het vastleggen waard zijn. Wel zijn er in de afgelopen jaren veel bezoekers geweest van binnen en buiten de provincie, zodat men niet kan zeggen dat Huize Pater Dehon een onbekende is. Toch zullen verschillende confraters in de missie en in de landen overzee wel iets meer willen weten over het eerste huis in Nederland, dat de naam van Pater Dehon draagt.

In het algemeen zou men kunnen zeggen, dat men hier de opvoeding behartigt van verwaarloosde jeugd, maar daarmee wordt slechts de helft van de taak omschreven en nog niet eens de voornaamste. Het tehuis is opgericht als doorgangshuis met observatie. De bedoeling is dus, de alhier opgenomen jongens in de leeftijd van 7 – 15 jaar te observeren gedurende een bepaalde tijd, b.v. drie maanden, en daarna een rapport uit te brengen met een gefundeerd advies omtrent de wijze waarop en de plaats waar de verdere opvoeding zal moeten geschieden.

Op 22 november 1954 is de 267^e jongen ingeschreven; het aanwezige aantal op het moment is 49, zodat sinds de opening op 14 november 1951 reeds ongeveer 220 jongens het tehuis weer hebben verlaten.

Er zijn vijf categoriën:

1. De jongens, geplaatst vanwege Kinderrechter of Officier van Justitie. Er zijn strafbare feiten voorgevallen en nu acht de rechterlijke macht de aanleiding gegeven om de "delinquent" voorlopig voor drie maanden in interne observatie te plaatsen.
2. Jongens van de Voogdijraad. Wegens onhoudbare milieutoestanden is door de Voogdijraad ingegrepen en zijn de kinderen voorlopig onder toezicht geplaatst en, omdat men meestal niets weet omtrent de psychische structuur van het kind in kwestie, acht men ook hier observatie nodig.

3. De jongens die vroeger reeds onder voogdij gekomen zijn van een katholieke voogdijvereniging. Meestal zijn dit kinderen uit andere internaten of uit pleeggezinnen, waarmee men speciale moeilijkheden ondervond, die de gewone inspectie niet kon oplossen.
4. De jongens geplaatst door de gemeentelijke dienst voor sociale zaken. De ouders zelf zijn overtuigd, dat hun kind eens nader bekeken moet worden. Ze zijn echter zelf niet in staat om de zeer hoge kosten te betalen en vragen daarom bemiddeling aan Sociale zaken.
5. Particulieren, dus kinderen die door de ouders zelf worden geplaatst.

De vijf categoriën zijn als volgt te verdelen:

	vanaf het begin	op dit moment
Kinderrechter / Officier van Justitie	110	24
Voogdijraad	43	5
Voogdijvereniging	96	15
Sociale Zaken	15	3
Particulier	3	2

Aanvankelijk is de verwachting geweest dat de jongens voornamelijk zouden komen uit het Arrondissement Arnhem, maar al spoedig bleek, dat de aanvragen kwamen uit het gehele land. Momenteel is Arnhem (Nijmegen) met omstreken maar karig vertegenwoordigd.

Zoals opgemerkt zijn de aanvragen altijd voldoende geweest, getuige wel de constante wachtlijst van ongeveer 30 jongens.

De nadere omschrijving van de vijf categoriën geeft in zekere zin de oorzaak aan, waarom deze jongens in observatie zijn geplaatst, nl. de onhoudbaarheid in het vorige milieu. Doch dit is tenslotte niet meer dan de rechtstreekse aanleiding. De eigenlijke oorzaak ligt veel dieper en wel in de gezinsomstandigheden.

Van alle 267 tot nu toe ingeschreven jongens kan worden beweerd, dat ze afkomstig zijn uit onharmonische gezinnen, waarbij de hele scala van verwenning tot verwaarlozing zou kunnen worden nagegaan, maar waarbij altijd weer het gebrek aan of het verkeerd begrijpen van emotionele belangstelling op de voorgrond staat.

Huize Pater Dehon is dan ook op de eerste plaats opgericht voor het emotioneel gestoorde kind. Het nagaan van de opvoedingstekorten en de intensiteit waarmee deze op de persoonlijkheidsvorming van het kind hebben ingewerkt plus de middelen waardoor die stoornissen kunnen worden opgeheven, dit alles behoort tot de eigen taak van Huize Pater Dehon, dat blijkens de grote belangstelling, die het in Nederland geniet, zeker in een tekort heeft voorzien.

Hierbij moet worden opgemerkt, dat het totaal aantal observatieplaatsen, waarover de katholieke kinderbescherming beschikte, slechts ongeveer 40 bedroeg. Bij de oprichting van Huize Pater Dehon liep dit aantal op tot 90, dat echter zeker nog niet genoeg is. Men zou b.v. graag nog de beschikking hebben over een tweede katholiek observatiehuis in het westen van het land.

Alle internaten passen bij de opname van hun pupillen een meer of minder strenge selectie toe. Dit is in een observatiehuis niet mogelijk. Daar neemt men op wat wordt aangeboden; men werkt de wachtlijst af in volgorde van aanvraag.

Wanneer nu een nieuwe jongen wordt gebracht, is zijn rapport met de beschrijving van het gezin en de redenen waarom observatie wordt gevraagd al enige tijd tevoren toegezonden en overgenomen. Dit vergemakkelijkt de eerste kennismaking. De pijn van de plotselinge overgang wordt zoveel mogelijk verzacht, doordat de jongen op zijn gemak wordt gesteld. Vooral wanneer vader of moeder meekomen, is de ergste argwaan gauw voorbij. De ouders krijgen de gelegenheid om het huis te bekijken en ze nemen vrede met het onvermijdelijke van een spoedige scheiding. Er zijn overigens maar weinig jongens, die last van heimwee vertonen.

De aanwezigheid van de ouders bij de eerste kennismaking is ook voor een ander doel van groot belang. Er is dan namelijk gelegenheid om de situatie in het gezin wat af te tasten. In een persoonlijk gesprek doet men immers veel meer kennis op omtrent een gezin, dan wanneer men alleen het dorre rapport ter beschikking heeft.

Is nu de eerste kennismaking geschied, dan wordt de jongen ingedeeld in een van de drie groepen, nl. van 7 tot 10 jaar, van 10 tot 12 en van 12 tot 15 jaar. Deze indeling wordt natuurlijk nooit star volgens de leeftijd doorgevoerd, daar ook de lichamelijke uitgroei plus de voorgeschiedenis een woordje meespreken.

Daarna dienen de eerste 14 dagen om de jongen te doen gewennen aan zijn nieuwe omgeving. Gewoonlijk gaat dit van een leien dakje, daar de jongensgemeenschap de nieuwe leden altijd gemakkelijk opneemt. Bovendien wordt er een overmaat van vrijheid geboden, die iedere nieuweling weldadig aandoet. De jongens mogen binnen of buiten zijn naar verkiezing. Vooral buiten op het grote speelveld hebben ze de gelegenheid om zich uit te vieren. Men moet in een observatiehuis nu eenmaal veel vrijheid bieden, waardoor het kind zich kan tonen zoals het is. Daarnaast moet er ook orde en regelmaat bestaan om de zo noodzakelijke psychische rust te garanderen.

In de loop van de eerste 14 dagen komt de jongen eens op bezoek bij pater directeur, die zich voorlopig nog tot algemene dingen beperkt en liever eerst constateert, hoe de jongen op de nieuwe situatie reageert.

Intussen is ook het schoolleven weer begonnen. Op de interne lagere school, bestaande uit twee klassen, wordt ieder kind op zijn eigen niveau verder onderwezen in de twee voornaamste vakken: taal en rekenen. Terloops wordt ook door de schoolradio en projectiefilmstroken een algemene vorming bijgebracht, vooral in verband met de praktische dingen van het gewone leven. Een voornaam schoolvak is ook de handenarbeid, uitstekend geschikt om de praktische vaardigheid te observeren en voor zover mogelijk bij te brengen. Godsdienstonderwijs wordt gegeven door de paters vierdejaars van het studiehuis St. Jozef, die tweemaal per week aan kleinere groepjes les geven.

De ruime mate van vrijheid waarop het leven in Huize Pater Dehon is gebaseerd, wordt ook in het godsdienstige toegepast. Alleen op woensdag en zaterdag (uiteraard ook op zondag) is er een gezamenlijke H. Mis. Op de andere dagen worden de jongens vrijgelaten en kunnen ze aan ochtendgymnastiek meedoen. Op zaterdagavond is er verplicht Lof, waaronder gelegenheid tot biechten. Iedere avond wordt om half acht in de kapel het rozenhoedje gebeden. De jongens kunnen ook vrij naar toe gaan. Er is altijd toeloop, zowel bij de H. Mis als bij het rozenkransgebed: soms te verklaren door het verlangen om te mogen voorbidden.

Na de eerste gewenningstijd begint het eigenlijke observatieonderzoek. De psychologe, Mej. Dra M. Kiewied, neemt de testen af, daarbij geholpen door een of twee stagiaires van de Katholieke Universiteit in Nijmegen.

De leden van het personeel die met de jongens te maken hebben, schrijven hun dagrapporten en ook de onderwijzer stelt nu en dan zijn bevindingen op schrift. De aldus verkregen observatiegegevens worden iedere dinsdagmiddag in de zogenaamde stafvergadering ter tafel gebracht. Aan deze stafbijeenkomsten nemen allen deel. Vooreerst de drie paters met pater directeur aan het hoofd, de groepsleiders en leidsters, de psychologe met haar assistenten en sinds september jl. ook de zenuwarts Mej. J. Kragten.

Iedere jongen wordt hier degelijk onder de loep genomen; oorzaken en momentele gedragingen plus de toekomst worden hier in teamverband besproken. Al die activiteit is nodig, want het uit te brengen rapport doet vaak ook een vergaande ingreep in de gezinsomstandigheden. Vandaar dat dit rapport met grote ernst en nauwkeurigheid moet worden samengesteld.

Hiermede komt vanzelf de plaatsing ter sprake vanuit Huize Pater Dehon. Van de ongeveer 220 afgewerkte gevallen zijn er 68 in pleeggezinnen geplaatst, 97 in andere tehuizen en 55 jongens keerden weer naar het ouderlijk gezin terug. Voor zover ervaring over drie jaar iets kan zeggen, wordt dus de grootste helft in pleeggezinnen of in het eigenlijke milieu geplaatst. Men is het er over eens, dat het gezin het meest geëigende milieu is voor het kind. Er wordt dan ook serieus naar gestreefd om dit voor iedere jongen mogelijk te maken. Maar in vele gevallen is de moeilijke opvoedbaarheid van die aard, dat de meer strakke discipline van het internaat de aangewezen weg is.

Kan tenslotte nog gesproken worden over de resultaten. De ondervinding van drie jaren maakt uit dat het tehuis volledig aan zijn doel beantwoordt. Bij verreweg de meerderheid van de afgewerkte gevallen bleek de aangewezen plaats de juiste te zijn. Op de hele serie zijn slechts 15 jongens aan te wijzen, die in hun nieuwe milieu, gezin of gesticht, niet bleken "aan te slaan" en weer vervielen in dezelfde moeilijkheden van vroeger. Dit is, de onvolkomenheid van alle mensenwerk, dus van ondergeschikt belang.

Zoals terloops gezegd, zijn de onkosten van het tehuis zeer hoog. Dit kan niet anders, daar het observatiehuis noodzakelijk is ingesteld op een kleine capaciteit, nl. maximaal 50 jongens. Persoonlijk contact staat op de voorgrond en daarom mag het aantal pupillen niet te groot zijn. Bovendien moet het personeel zijn aangepast aan de merendeels gestoorde kinderen, niet het minst wat het aantal betreft. Voor de drie groepen alleen zijn zeven leidsters en leiders aangesteld (3 vr. en 4 ml.). Daarnaast zijner nog zes vrouwelijke krachten voor het huishoudelijk werk, drie leden van de psychologische staf en drie paters, zodat er gewoonlijk ongeveer 20 man geregeld in dienst zijn. Het Ministerie van Justitie verleent subsidie, maar niet voldoende, zodat uit andere bron moet worden aangevuld.

Met dit overzicht van doel en werkwijze van Huize Pater Dehon kan worden volstaan voor een algemene kennismaking. Om een juiste indruk te krijgen van het geheel, dient men zelf te komen kijken. Iedere confrater, die in Nijmegen moet zijn, zou een uurtje moeten vrijmaken om Huize Pater Dehon met een bezoek te vereren: hij is van harte welkom.

Voor een volgend bericht, of moet ik zeggen 'vervolgbericht' in de Annalen moeten we wachten tot nummer 158 gedateerd 30 oktober 1962:

De Annalen spreken niet al te vaak over Huize Pater Dehon. Een wonder is dit niet, gezien het feit dat de werkwijze sinds de oprichting in 1951 praktisch onveranderd is gebleven. Het aantal jongens is nog altijd 40 en het "Bestuur" bestaat nog steeds uit dezelfde personen. We hebben wel definitieve uitbreidingsplannen, maar vanwege allerlei subsidiekwesties konden die nog niet gerealiseerd worden.

Toch zijn er enige veranderingen en aanvullingen te vermelden die wel niet de werkwijze betreffen, maar toch van betekenis zijn voor de verdere uitbouw van het werk en dit observatiehuis op het niveau hebben gebracht dat men redelijkerwijze kan verlangen.

In de Nederlandse kinderbescherming neemt het observatiehuis een centrale plaats in. De verschillende instanties die zich met het conflict-kind bezig houden, zoals kinderrechtter, Raad voor de Kinderbescherming, Voogdijvereniging, doen graag een beroep op de deskundige hulp die het observatiehuis biedt. Van de andere kant zijn ook de internaten waar het kind wordt opgenomen, zeer gebaat met het resultaat van onze onderzoeken en met de adviezen die het observatiehuis in het belang van het betreffende kind heeft uitgebracht. Dit centrale belang van Huize Pater Dehon als observatiehuis voor schooljongens is dan ook in de tien jaar van zijn bestaan afdoende gebleken.

Sinds het begin zijn er meer dan 700 jongens onderzocht - nummer 725 is dezer dagen binnengekomen - en de wachtlijst is ondanks alle inspanning steeds erg lang. Een observatiehuis is altijd ingesteld op snelle doorstroming, op een kort verblijf dus, dat gewoonlijk de zes maanden niet overschrijdt. Zo althans de theorie. In de praktijk gaat het vaak anders, omdat concrete adviezen dikwijls niet op korte termijn kunnen worden gegeven. Zo kan het gebeuren dat jongens een heel jaar of langer hier verblijven, wat natuurlijk de doorstroming niet bevordert. Dikwijls is het ook voor het kind zelf nadelig, enkele uitzonderingen daargelaten.

Voor een verantwoorde observatie moet men kunnen beschikken over een select team deskundigen op dit speciale terrein, die intens samenwerken. Ofschoon het niet altijd makkelijk was de juiste mensen aan te trekken, mogen we nu toch zeggen dat we over een ideaal team beschikken. Juist in dit opzicht heeft er sinds de oprichting een verdere uitbouw plaats gehad.

Vooreerst is in 1956 een maatschappelijk werkster gekomen. Zij heeft tot taak onderzoek te doen naar de z.g anamnese, dit is de voorgeschiedenis van het kind, zijn ouders en familieleden. Zij bezoekt de gezinnen waaruit de kinderen komen en bespreekt met de ouders de motieven voor de plaatsing, alsmede de oorzaken van de gerezen moeilijkheden. Zij tracht weerstanden op te heffen en de ouders te verzoenen met de gedachte dat zij hun kind voor kortere of langere tijd moeten afstaan. De maatschappelijk werkster legt haar bevindingen neer in een milieurapport. Vervolgens hebben wij nu een vrouwelijke kinderarts, die de jongens op hun lichamelijke toestand onderzoekt. Het kan gebeuren dat zij de kleine patiënten doorstuurt naar een universiteitskliniek voor nader onderzoek of voor specialistische behandeling.

Sinds 1955 is er ook een vrouwelijke psychiater aan het observatiehuis verbonden. Zij heeft tot taak eventuele psychische afwijkingen te constateren en te verklaren, zo nodig of zo wenselijk een gepaste behandeling aan te geven. Zij heeft met de directeur en met de psychologe een stem in de z.g kleine staf, waarin de opnameselectie wordt besproken. Gezien het groot aantal aanvragen is het beslist nodig alleen uitgesproken urgente gevallen aan te nemen. Kinderen die ook extern kunnen worden onderzocht, b.v op een Medisch Opvoedkundig Bureau, worden niet aangenomen, evenmin als kinderen van wie het persoonsbeeld reeds duidelijk vast ligt. Zoals bekend, staat naast de psychiater de psychologe, die door een gesprek met het kind en met behulp van meerdere tests haar onderzoek doet naar de intelligentie en naar de diepere lagen van het karakter. Beiden maken van haar onderzoek een uitgebreid rapport.

In de loop van de jaren is de werkwijze in zoverre uitgebreid, dat de directeur zelf een bepaald onderdeel van het onderzoek ter hand heeft genomen, wat de auto-anamnese genoemd wordt. In een of meer gesprekken met de jongen tracht hij af te tasten hoe hij zich zelf beleeft, hoe hij b.v staat tegenover zijn plaatsing in het observatiehuis en tegenover de moeilijkheden die er thuis waren.

Vervolgens is er door de komst van pater J. Hovers, die de financiële zaken van Huize Dehon op zich nam, de mogelijkheid geschapen om de werkzaamheden anders in te delen, waardoor de praktijkbegeleiding van het lekenpersoneel beter kan worden behartigd dan tot nu toe het geval is geweest. In de hele kinderbescherming streeft men er naar de coaching van het personeel van de verschillende instanties te bevorderen. In dit opzicht mag men van Huize Dehon zeggen dat er pionierswerk wordt gedaan. Ook op andere wijze trachten wij de personeelsvoorziening in de Kinderbescherming te dienen. Sinds 1954 hebben wij hier een opleidingscentrum dat verschillende cursussen verzorgt. Op het moment zijn er twee A- en twee B-cursussen., plus de heilpedagogische cursus van het Katholiek Verbond voor Kinderbescherming. Alles tezamen ongeveer 150 cursisten die in de stad Nijmegen wekelijks een dag les hebben.

Dit zijn zo ongeveer de nieuwe facetten van het onderzoek en de personeelsvoorziening. Ze betekenen vooral een verdieping van het gehele werk en een tegemoetkoming aan de eisen die men in deze tijd stelt. Het verdere verloop van het onderzoek, n.l. de deelname van het groepspersoneel en de stafvergadering hebben wij in het vorige bericht uitvoerig behandeld.

Toch moeten wij nog een zeer belangrijke aanwinst vermelden die aan een jarenlange onhoudbare toestand een einde heeft gemaakt en een verruiming betekent die het gehele werk ten goede komt. Sinds 1960 bezit het huis een volledige nieuwe school. De bijgevoegde foto's pogen er een indruk van te geven. Nadat met ingang van 1 januari 1956 Huize Pater Dehon was goedgekeurd als observatiehuis - tot dan toe was het alleen maar als doorgangshuis erkend - werd op 1 september 1956 de gewone lagere school omgezet in een blo-school. Dit betekent dat de school voortaan als internaatsschool en als school voor moeilijk opvoedbare leerlingen kwam te vallen onder de regeling van het blo-besluit 1949. Het grootste voordeel hiervan is de nieuwe leerlingenschaal. Vroeger stond deze op 24 leerlingen, nu op 16, waardoor in plaats van twee nu drie verplichte leerkrachten aan de school verbonden moesten zijn.

Op 1 september 1956 deed de nieuwe onderwijzeres haar intrede. Zij werd aangesteld voor de eerste twee klassen. Beschikbare ruimte voor een derde leslokaal was er eigenlijk niet, maar de bestaande ziekenkamer, die toch weinig dienst deed, werd zo goed en zo kwaad als het ging voor het nieuwe doel ingericht en zo startte dan de nieuwe blo-school.

De nieuwe regeling bracht echter ook mee, dat van nu af aan met meer elan gewerkt kon worden aan de totstandkoming van een eigen schoolgebouw. Een urgentieverklaring hadden we al sinds 1951; op grond daarvan kregen we binnen zeer korte tijd van het Ministerie van Onderwijs en de gemeente Nijmegen de zo begeerde goedkeuring. Architect E.F.Estourgie kreeg de opdracht een plan te ontwerpen; van een buurman konden wij een stuk grond kopen en na veel overleg met de betrokken instanties konden wij in mei 1959 eindelijk met de bouw beginnen. In januari 1960 kwam de vlag op het dak en op 1 juli van hetzelfde jaar had in alle stilte de verhuizing plaats van de drie noodlokalen naar de nieuwe school.

Het gebouw bestaat uit drie ruime leslokalen van 9 x 7 meter, een gymnastieklokaal met kleed- en wasruimte, een royale lerarenkamer, bergruimte voor leermiddelen en een kelder voor de centrale verwarming. Onder leiding van de architect zijn de kleuren van schilderwerk, gordijnen en vloerbedekking zodanig gekozen dat er een modern interieur ontstond waar het prettig is te vertoeven. Het heeft nog tot juli 1961 geduurd voor de officiële opening kon plaats hebben. Er moest nog veel worden geregeld en aangeschaft en men vond het daarom beter te wachten tot alles gereed was. Op zaterdag 15 juli 1961 werd het nieuwe schoolgebouw door pater rector van het studiehuis ingezegend, waarna de inspecteur van het blo met een gloedvolle toespraak de officiële opening verrichtte en dank bracht aan de architect, de aannemer, de congregatie, de directie van het huis en de gemeente Nijmegen. De jongens boften met een vrije morgen.

Het onderwijs op deze school is van een geheel bijzonder soort. Het is onder het blo gerangschikt omdat het een internaatsschool is en bovendien bestemd voor zeer moeilijk opvoedbare leerlingen. Het onderwijs zelf is echter ook op blo-leest geschoeid. De didactiek is geheel ingesteld op de individuele methode, zodat het vastgestelde lesrooster met veel vrijheid moet worden toegepast. De jongens komen uit het hele land, hebben allerlei verschillende leerboekjes gehad en veelal door spijbelen veel schooltijd gemist, waardoor veel leemten zijn ontstaan. Al met al factoren die het individueel onderwijs noodzakelijk maken. Daar komt bij dat verschillende jongens extra leermoeilijkheden hebben, zodat ze alleen maar individueel kunnen worden geholpen. Dat deze bijzondere aanpak veel energie van het onderwijzend personeel vraagt spreekt vanzelf.

Een moeilijkheid is wel, dat er geen of nagenoeg geen extra opleiding bestaat voor dit soort onderwijs. De z.g blo-akte is er niet op ingesteld. De echte speciale vaardigheid moet dus al doende verworven worden. Al gauw komt b.v de onderwijzer tot de ontdekking dat hij voor deze leerlingen met hun speciale moeilijkheden de aangepaste leermiddelen zelf moet “ontwerpen”. De onderwijzer in het observatiehuis mag bovendien bij zijn dagelijkse arbeid zijn observatie-opdracht niet uit het oog verliezen. Al met al een zware taak, die dan ook, zoals in het gehele blo-onderwijs, gehonoreerd wordt met de z.g blo-toeslag.

In de afgelopen jaren hebben veel confraters een bezoek gebracht aan Nijmegen II. Ook in het vervolg blijft het devies: iedereen is welkom.

In 1971 lezen we in Mededelingen SCJ dat er een commissie ad hoc wordt ingesteld om de bestuursstructuur van Huize Pater Dehon beter te organiseren. Het bestuur van de rechtspersoon valt in feite grotendeels samen met de directie van Huize Pater Dehon.

Met het oog op een optimale verantwoordelijkheidsverdeling wordt in de kinderbeschermingswereld een dergelijke “personele unie” minder gewenst geacht. Daar komt nog bij dat ook het Provinciaal Bestuur praktisch een stuk verantwoordelijkheid draagt, zowel omdat de Nederlandse provincie financieel betrokken is bij (een gedeelte van) de niet subsidiabele bouwkosten als omdat de bestuursleden (tevens directie) door het Provinciaal Bestuur aangewezen worden. Dit alles brengt op zijn minst onduidelijkheid van verantwoordelijkheidssferen met zich mee. Verder zij bedacht, dat - mede in verband met toenemende personeelsbehoefte - steeds minder leden van de congregatie voor het werk beschikbaar zijn, zodat momenteel zeker getalsmatig het lekenelement verre de overhand heeft. Wanneer men bij dit alles in aanmerking neemt de branding waarin zich momenteel de justitiële kinderbescherming in het algemeen en het internaatsswezen in het bijzonder bevindt, dan behoeft het geen betoog, dat een nieuwe juridisch-organisatorische structuur een eerste vereiste is.

Maar in dit bericht is er verder geen mededeling over het werk zelf.

Dan lezen we op 17 juni 1974 in de Mededelingen het volgende bericht:

Huize Dehon in Nijmegen gaat verdwijnen.

Een beetje weemoed voor confraters en anderen die hier in de loop van de jaren binnenliepen om zaken te doen of om zo maar eens even te komen kijken. Veel weemoed voor hen die hier ooit gewerkt hebben en nog werken en vooral weemoed voor de drie paters die hier in 1947/1951 begonnen zijn en nu de onverkwikkelijke taak hebben het werk te liquideren.

Het einde was al in zicht in de jaren 1965/1971. Het Ministerie van Justitie had verlof gegeven een architect aan te stellen. Er was kans op nieuwbouw van het jongenspaviljoen. Schetstekeningen kwamen klaar; tot laat in de avond werd druk geboemd over de plannen, tot de gemeente Nijmegen alle papier van de tafel veegde door het project 'Nieuwe Graafse weg'. Dit grootse project nam ongeveer een derde deel van het terrein van Huize Dehon in beslag.

Even later bleken de kansen toch te keren, toen een geschikt terrein gevonden werd in de omgeving van Nijmegen. Weer kwamen tekeningen op tafel, weer werd tot diep in de nacht geconferend en het hele plan zou uitstekend zijn verlopen, als het terrein volgens de nieuwe regionale indeling van het kinderschermingswerk niet ongunstig gelegen was.

Het observatiehuis zou op de nieuwe plaats in de verkeerde regio zijn terechtgekomen. De plannen tot overplaatsing werden toch niet direct opgegeven. In de buurt van Someren leek een geschikt pand beschikbaar, maar de hoop hierop was tevergeefs.

Alles bij elkaar is het een ellenlang verhaal, dat misschien wel eens in een of ander archief terecht komt, maar dat op het moment weinig interessant is.

Dat zijn dus twee argumenten die sluiting van Huize Dehon urgent maakten: de aanleg van de nieuwe autoweg Nijmegen – 's-Hertogenbosch en de nieuwe regionale indeling van het Kinderbeschermingswerk.

Een derde argument gaf de doorslag. In de loop van bijna 25 jaar is de indeling van de jongensverblijven, o. a. de slaapzalen, onveranderd gebleven. Er was weinig mogelijkheid tot vernieuwing van het interieur, al is er van alles aan gedaan. De outillage van het gebouw beantwoordde niet meer aan de huidige eisen.

Op democratische wijze is overleg gepleegd; iedere groep medewerkers heeft volledige inspraak gehad en unaniem was het advies: sluiten. De Minister van Justitie is het ermee eens en ook de instanties van de particuliere Kinderbescherming zien geen andere oplossing.

De procedure is nu als volgt:

Begin juli van dit jaar (1974) zijn alle kinderen definitief weg; alle observaties zijn beëindigd door een afsluitend rapport met advies en sedert maart zijn geen nieuwe kinderen meer aangenomen. Het personeel wordt geleidelijk ontslag aangezegd, afhankelijk van de diensttijd. Ieder wordt geacht zo spoedig mogelijk ander werk te zoeken. Voor de ouderen onder hen zal dit wel moeilijk zijn. Er komt voor hen een afvloeiingsregeling.

De paters blijven tot het bittere einde. Zij kunnen pas begin volgend jaar ontslagen worden. In de tussentijd zullen ze zich bezig houden met de liquidatie: verkoop van het huis en van de inboedel. Tegelijk zien ze uit naar een andere werkkring. Alle drie zijn ze ouder dan 60 jaar. De jarenlange omgang met de jeugd heeft ze blijkbaar zoveel elan gegeven, dat ze zich in staat voelen in de pastoraal te gaan werken. Er zijn op het moment goede perspectieven.

De school van Huize Dehon blijft onder een ander bestuur voortbestaan als externe ZMOK-school (voor Zeer Moeilijk Opvoedbare Kinderen) voor Nijmegen en omgeving.

In een verslag van een vergadering van het Provinciaal bestuur lezen we op 7 november 1974 dat de regelingen rond de sluiting van Huize Dehon met zorg gevolgd moeten worden. En in een verslag van de vergadering van het Provinciaal Bestuur van 27 februari 1975 staat dat de verkoop van Huize Dehon aan de Stichting "Jeugd en Gezin" te Nijmegen wordt goedgekeurd. Ook wordt de afvloeiingsregeling voor het personeel besproken.

In een verslag van het Provinciaal Bestuur op 1 maart 1975 (opgenomen in de SCJ-uitgave 'Rotonde') schrijft men het volgende:

Het nieuwe Provinciaal Bestuur zag zich vanaf het begin geplaagd voor de verwickelingen rond het voortbestaan van het kinderbeschermingswerk in Nijmegen. Een groot stuk grond moest worden verkocht aan de Gemeente voor de verbreding van de Graafseweg, waardoor de levensruimte voor het werk onvoldoende werd. Daarnaast waren er ontwikkelingen in het werk zelf, die noopten tot een beslissing omtrent Huize Dehon. De consequenties van de sluiting waren moeilijk te overzien. We werden voor het eerst geconfronteerd met de overeenkomsten inzake afvloeiingsregelingen van personeelsleden en de zware financiële consequenties daarvan. De berekeningen van de accountant logen er niet om en bedroegen in eerste instanties ruim één miljoen gulden. Bovendien was er de moeilijkheid of men een goede koper voor het huis kon vinden en moesten de financiële problemen met het departement worden afgewikkeld. Een en ander heeft geresulteerd in het volgende: in principieel is er overeenstemming met de Stichting Jeugd en Gezin te Nijmegen omtrent de verkoopprijs en andere voorwaarden voor de overdracht van het onroerend goed aan deze Stichting. De financiële problemen met het departement zijn in het stadium van afwikkeling. De garantielening aan het departement is terugbetaald en van de personeelsleden zijn een flink aantal elders aan het werk gekomen, waardoor de afvloeiingsregeling minder zwaar kwam te drukken. Afhankelijk van de Stichting Jeugd en Gezin kan de transactie spoedig tot stand komen.

In Huize Dehon woonden er de laatste jaren nog drie of vier andere medebroeders van de S. C. J. Uiteraard moesten allen nu het huis verlaten. In Mededelingen S.C.J. van 24 november 1975 staat dat broeder Timotheus J. Kristel, die tot dan toe in Huize Dehon woonde en werkte, op 12 november zijn intrek heeft genomen in het studiehuis, maar dat hij wel nog werkt op de hobby-afdeling van de dag-opvang bij de Stichting Gezin en Jeugd, in het voormalige Huize Dehon.

Op 14 november 1975 zijn de drie paters, die de hele geschiedenis van Huize Pater Dehon hebben meegemaakt, nl. B. Reerink, W. van Schaijk en B. Veldhoven verhuisd van Nijmegen Dennenstraat naar Altforst.

14 november 1951 had de plechtige opening plaats gevonden, 14 november 1975 kwam het definitieve vertrek. Het was na een inzet van precies 24 jaar voor de moeilijk opvoedbare jeugd een moeilijk afscheid voor deze drie paters.